

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΣΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑ – ΟΙ "ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ" ΣΤΥΛΟΒΑΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Δρ. Ιωάννης Παρίσης
Υποστράτηγος ε.α., Διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης

Ο Αγώνας της Ανεξαρτησίας που οδήγησε στη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, υπήρξε μακρά και οργανωμένη προσπάθεια ολοκλήρου του Ελληνισμού, του οποίου τα εθνικά γεωγραφικά όρια χάραξε η **Χάρτα του Ρήγα** και το καταστατικό της **Φιλικής Εταιρείας**. Ωστόσο, η εθνική δράση των **Μακεδόνων κατά το διάστημα της Ελληνικής Επανάστασης, δεν παρουσιάσθηκε επαρκώς από τους ιστοριογράφους**, με συνέπεια να εμφανίζεται μάλλον ως σπασμωδική κίνηση που εκδηλώθηκε κατά χρονικά διαστήματα και όχι ως συνεχής επαναστατική προσπάθεια για την αποτίναξη του ζυγού της δουλείας.

Πράγματι, ενώ όλοι γνωρίζουν για τη δράση και την προσφορά στον Αγώνα, του Γέρου του Μοριά, του Καραϊσκάκη, του Ανδρούτσου, του Μιαούλη και τόσων άλλων αγωνιστών της νότιας Ελλάδας, ελάχιστοι γνωρίζουν για τη δράση και την προσφορά του **Γέρο-Καρατάσιου**, του **Τσιάμη Καρατάσιου**, του **Διαμαντή**, του **Ζαφειράκη**, του **Γάτσου**, του **Φαρμάκη**, του **Ολύμπιου**, του **Εμμανουήλ Παπά**, του **Κασομούλη**, του **Λασσάνη**... και άλλων πολλών. Αγωνιστών που άφησαν το εθνικό τους αποτύπωμα, όχι με τοπική αλλά με πανελλήνια δράση, σε όλη σχεδόν την επαναστατημένη Ελλάδα, αλλά και στην Βαλκανική. Ήταν οι **"Πανελλήνιοι" στυλοβάτες του Αγώνα**.

Από τον 17^ο αιώνα, οπλαρχηγοί της Μακεδονίας σήκωσαν τη σημαία της επανάστασης, πολεμώντας κατά των Τούρκων αλλά και των

στρατευμάτων του Αλή Πασά, που είχαν φθάσει ακόμη και μέχρι τον Όλυμπο. Οι φημισμένοι οπλαρχηγοί **Ιωάννης Φαρμάκης** και ο **Γεωργάκης Ολύμπιος**, από τις σημαντικότερες ηγετικές φυσιογνωμίες εκείνης της εποχής, μετά τις μάχες κατά των Τούρκων και των Αλβανών του Αλή-Πασά στη Δυτική Μακεδονία και τον Όλυμπο, βρέθηκαν στην βαλκανική ενδοχώρα μαχόμενοι κατά των Τούρκων, σε συνεργασία με τους ντόπιους ηγεμόνες της Σερβίας και της Μολδοβλαχίας. Μάλιστα ο Ολύμπιος, διακριθείς για τις στρατιωτικές και ηγετικές του ικανότητες, παρασημοφορήθηκε κατ' επανάληψη από τους Ρώσους και του δόθηκε ο βαθμός του συνταγματάρχου του ρωσικού Στρατού, ενώ ο Τσάρος τον συμπεριέλαβε στην συνοδεία του στο Συνέδριο της Βιέννης. Μνηθέντες αμφότεροι στην Φιλική Εταιρεία, υπήρξαν από τους κύριους στρατιωτικούς ηγέτες στο επαναστατικό εγχείρημα του **Αλέξανδρου Υψηλάντη**, στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, αποτελώντας τους κύριους συνεργάτες του. Εκεί, επίσης, και ο σπουδαγμένος στην Ευρώπη **Γεώργιος Λασσάνης** από τη Δυτική Μακεδονία, πρώτος υπασπιστής του Υψηλάντη και χιλιάρχος του Ιερού Λόχου.

Δυστυχώς, η γεωγραφική θέση της Μακεδονίας και το στρατηγικό μειονέκτημα που η θέση αυτή δημιουργούσε για τους επαναστατημένους, δεν ευνόησε τις προσπάθειές τους. Ποταμοί αίματος σφράγισαν τον ξεσηκωμό τους το 1821 και το 1822 και τους αγώνες τους για αποτίναξη του ζυγού. Βίαια η αντίδραση των Τούρκων, με σφαγές, πυρπολήσεις και κάθε είδους βιαιότητες κατά των εξεγερθέντων Μακεδόνων. Το ολοκαύτωμα της Νάουσας, οι σφαγές της Βέροιας και της Κασσάνδρας, η ερήμωση της Χαλκιδικής και οι επιθέσεις στη Θεσσαλονίκη αποτελούν μερικές από τις αιματοβαμμένες σελίδες της ιστορίας της Μακεδονίας στην αρχή της Επανάστασης. Οι οικογένειες των πρωτεργατών Καρατάσιου, Ζαφειράκη, Γάτσου και άλλων, υπέστησαν την σκληρότητα των κατακτητών, πληρώνοντας ακριβό τίμημα για τον αγώνα τους.

Η επανάσταση στη Μακεδονία ατύχησε διπλά:

Πρώτον, διότι **κατεπνίγη σύντομα**, λόγω της εγγύτητας σε μεγάλες τουρκικές δυνάμεις, ενώ ήταν δυσχερής έως αδύνατη η υποστήριξη του αγώνα από άλλες περιοχές ή από θαλάσσης. Αυτό καταδίκασε την Μακεδονία σε άλλον ένα αιώνα δουλείας.

Δεύτερον, διότι **η ιστορία των θυσιών της** σ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης αποσιωπήθηκε, στην αρχή σκοπίμως και στη συνέχεια από αμέλεια. Μέχρι το 1912, στην ελεύθερη Ελλάδα δεν διδασκόταν στα σχολεία η ιστορία της Επαναστάσεως στη Μακεδονία, ούτε η δράση των Μακεδόνων στη νότια Ελλάδα, για να μην ενοχληθούν οι Τούρκοι και υποφέρουν οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας. Όμως και μετά την απελευθέρωσή της εξακολουθούσε να μη διδάσκεται η ιστορία αυτή, από

συνήθεια πλέον, αφού τα σχολικά βιβλία αντιγράφονταν από τα παλιότερα για δεκαετίες.

Εκείνο όμως που ειδικώς δεν είναι γνωστό και δεν αναφέρεται καθόλου στα σχολικά βιβλία, είναι **οι αγώνες που έδωσαν οι Μακεδόνες, σε όλη τη διάρκεια της Επανάστασης, σε όλη την έκταση της υπόλοιπης επαναστατημένης Ελλάδας**. Διότι μετά την αποτυχία της Επανάστασης στην Μακεδονία, η οποία πλέον είχε πλημμυρίσει από τουρκικά στρατεύματα, τα κέντρα αντίστασης είχαν καταστραφεί, το δε πλείστον των πολεμιστών είχε θυσιασθεί στο πεδίο της τιμής, οι οπλαρχηγοί του Ολύμπου, του Βερμίου, της Χαλκιδικής και των άλλων περιοχών, **αποφάσισαν τη συνέχιση του επαναστατικού αγώνα στην νοτίως του Ολύμπου Ελλάδα**.

Πρότυπα ανδρείας και αυταπάρνησης, άρχισαν να συμμετέχουν σε πολλές επιχειρήσεις σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, συμπαριστάμενοι στους κινδυνεύοντες αδελφούς τους και συμβάλλοντας ουσιαστικά στον κοινό σκοπό. Στην **Ήπειρο**, τη **Θεσσαλία**, τις **Βόρειες Σποράδες** και στη συνέχεια στη **Στερεά** και την **Πελοπόννησο**. Αυθορμήτως ή με πρόσκληση των ντόπιων, και στη συνέχεια με εντολές των πρώτων κυβερνήσεων της Ελλάδας.

Κάποιοι, μέσα από την ραχοκοκαλιά της Πίνδου και των Αγράρων έφθασαν στη **Ρούμελη** και συνεργάστηκαν με τον Καραϊσκάκη και άλλους οπλαρχηγούς της περιοχής. Κάποιοι έφθασαν στο **Μεσολόγγι** και συμμετείχαν στην ηρωική Έξοδο. Άλλοι μέσω θαλάσσης, από το Άγιο Όρος και την Χαλκιδική στις **Βόρειες Σποράδες** και από εκεί στην **νότια Ελλάδα**. Σημαντική η συμβολή τους στην απόκρουση των τουρκικών στρατευμάτων που επεδίωκαν να κατέλθουν προς τον επαναστατημένο νότο, όπως το 1823 στη μάχη του Τρίκερι και στην Αταλάντη. Σημαντική επίσης η συμβολή τους στη διάσωση άλλων περιοχών και η ουσιαστική υποστήριξη του αγώνα.

Σημαντικότερη υπήρξε η συμβολή τους στην αντιμετώπιση του Ιμπραήμ, το 1825, όπου ο **Γερο-Καρατάσιος** – ο «**Κολοκοτρώνης του Βορρά**», όμως τον αποκάλεσαν, υπέρ εξηκοντούτοis πλέον – έδειξε τα ηγετικά και στρατιωτικά του χαρίσματα. Ας σημειωθεί ότι είχε προηγηθεί ο εμφύλιος σπαραγμός που είχε ως αποτέλεσμα την ερήμωση της Πελοποννήσου, τη σύλληψη του Κολοκοτρώνη και τον διασκορπισμό των περισσότερων Πελοποννησίων ηγετών και πολεμιστών. Η νίκη του Καρατάσιου στη μάχη της **Σχοινόλακας** τον Μάιο του 1825, την πρώτη μάχη κατά του Ιμπραήμ, ενθουσίασε την κυβέρνηση και έδωσε κουράγιο στους επαναστατημένους. Στη συνέχεια, ανταποκρινόμενος σε αίτημα των Υδραίων και με έγκριση της κυβέρνησης, έσπευσε με τους άνδρες του και άλλους Μακεδόνες οπλαρχηγούς που προσέτρεξαν με τους «Ολυμπίους» τους, προς υπεράσπιση της **Ύδρας** η οποία κινδύνευε από τον στόλο του Ιμπραήμ.

Με την έναρξη της τακτικής συγκρότησης του Στρατού από τον Καποδίστρια, ο ουσιαστικότερος ηγέτης των μακεδονικών τμημάτων στη επαναστατημένη Ελλάδα, ο **Γεορ-Καρατάσιος**, ανέλαβε την διοίκηση της 7^{ης} Χιλιαρχίας με έδρα την Ναύπακτο. Εκεί τον βρήκε ο θάνατος, τον Ιανουάριο του 1831, μετά από 45 έτη υπηρεσίας στον αγώνα, υπηρεσίας ανιδιοτελούς και ιδιαίτερα καρποφόρου. Πολλοί και σημαντικοί οι υπόλοιποι Μακεδόνες αγωνιστές, αρκετοί εκ των οποίων ανέλαβαν διακεκριμένες θέσεις στην ελεύθερη πλέον Ελλάδα. Ο **Τσιάμης Καρατάσιος**, πιστός στην υπόσχεση που έδωσε στον πατέρα του, συνέχισε τον αγώνα, διατρέχων την Βαλκανική και οργανώνοντας εξεγέρσεις κατά των Τούρκων, αποθανών τελικά στο Βελιγράδι.

Οι πλέον εγγράμματοι, και νεώτεροι σε ηλικία, όπως ο **Νικόλαος Κασομούλης** και ο **Γεώργιος Λασσάνης** έφθασαν σε υψηλά αξιώματα, πολιτικά και στρατιωτικά. Ο Κασομούλης, στη διάρκεια της πολυποίκιλης δράσης του, βρέθηκε το 1826 μεταξύ των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι, μαζί με τους αδερφούς του, Δημήτριο και Γεώργιο. Συνέταξε την απόφαση της Εξόδου καθ' υπαγόρευση του Επισκόπου Ρωγών Ιωσήφ, και του ανατέθηκε ο συντονισμός των ενεργειών όλων των τμημάτων, κατά την Έξοδο, κατά την οποία τραυματίστηκε θανάσιμα ο αδερφός του Δημήτριος. Ο Κασομούλης πολέμησε στη Ρούμελη και την Πελοπόννησο, και κοντά στον Καραϊσκάκη στην Αττική. Αργότερα εξελίχθηκε μέχρι το βαθμό του συνταγματάρχη της Βασιλικής Φάλαγγας, ενώ σε μεγάλη ηλικία εγκαταστάθηκε στη Στυλίδα, όπου πέθανε το 1872. Το έργο του «**Ενθυμήματα Στρατιωτικά της Επανάστασεως των Ελλήνων 1821 – 1833**», (2701 χειρόγραφες σελίδες) είναι από τα πλέον αξιόλογα ιστορικά κείμενα για την Επανάσταση και την περίοδο μετά από αυτήν.

Ο **Λασσάνης**, ο πιστός υπασπιστής του **Αλέξανδρου Υψηλάντη** από την έναρξη της Επανάστασης τον Φεβρουάριο του 1821 στη Μολδοβλαχία, και ο άνθρωπος που του έκλεισε τα μάτια στη Λωζάνη τον Ιανουάριο του 1928, έπαιξε μεγάλο ρόλο στην εθνική υπόθεση. Αργότερα έφθασε στον βαθμό του υποστρατήγου, ενώ διετέλεσε και υπουργός Οικονομικών, αποθανών στην Αθήνα το 1865.

Ο **Εμμανουήλ Παππάς**, ο εύπορος μεγαλέμπορος από τις Σέρρες, που μυημένος από πολύ νωρίς στη Φιλική Εταιρεία από τον Ιωάννη Φαρμάκη, διέθεσε τα πάντα για την Πατρίδα, και με το αρχηγείο του στο Άγιο Όρος έγινε ο ηγέτης της επανάστασης στην περιοχή της Χαλκιδικής και ευρύτερα. Μετά την αποτυχία του εγχειρήματός του, διέφυγε διά θαλάσσης, από το Άγιο Όρος για την Ύδρα, προκειμένου να συνέχισι του αγώνα, καταβεβλημένος όμως από τις κακουχίες, απεβίωσε εν πλω.

Οι Μακεδόνες αγωνιστές, δίνοντας μάχες όπου οι ανάγκες της πατρίδας το επέβαλλαν, ενισχυόμενοι συνεχώς με νέους πολεμιστές από τις περιοχές της Μακεδονίας, προσέφεραν ότι μπορούσαν για τον εθνικό σκοπό. Πολλοί θυσιάσαν, όχι μόνο τις περιουσίες τους αλλά και τις οικογένειές τους. **Από τον Αλιάκμονα μέχρι το Σούλι και το Μεσολόγγι, από τον Όλυμπο μέχρι την Ύδρα και τη Μάνη, από την Εύβοια μέχρι τη Μεσσηνία, αγωνιζόμενοι όχι από στενό τοπικό ενδιαφέρον ή από ανάγκη, όχι για την προσωπική τους περιουσία και τις οικογένειές τους, αλλά μόνον για την Πατρίδα, και την ιδέα της ελευθερίας.**

Με το όνομα «**Ολύμπιοι**», ο ιστορικός μπορεί να ανεύρει αγωνιστές σε πολλά μέρη. Στην Ήπειρο, τον Μοριά, τη Στερεά, την Εύβοια, την Ύδρα, τη Σκιάθο, τα Ψαρά, την Κρήτη υπάρχουν, ανάμεσα στις εκατόμβες των πεσόντων αγωνιστών, Μακεδόνες οι οποίοι μαζί με τους νότιους αδελφούς τους, έδωσαν τη ζωή τους για τους σκοπούς του Αγώνα.

Πολλά τα διδάγματα που λαμβάνουμε από τα γεγονότα και τις προσωπικότητες της Επαναστάσεως του '21. Θετικά, αλλά και αρνητικά. Αμέτρητοι ηρωισμοί αλλά και πράξεις θλιβερές που στιγμάτισαν τον Αγώνα, χωρίς βεβαίως να αλλοιώνουν τη τεράστια σημασία του. Προκειμένου, ωστόσο, να επιτευχθεί η ακριβής εκτίμηση των προσώπων και της δράσης τους είναι ανάγκη να εξετασθεί και να ερευνηθεί η **οργάνωση και η δράση όλων των περιοχών της Ελλάδας και όλων των αγωνιστών.** Μέσα από μια τέτοια ιστορική έρευνα μπορούμε να ελπίζουμε ότι και οι αγωνιστές της Μακεδονίας θα καταλάβουν την θέση που τους ανήκει στο Πάνθεο των Ηρώων του Έθνους.